

LORD OF WAR

EL SEÑOR DE LA GUERRA

Proposta didáctica de Ramon Breu

SINOPSI

Basada en fets absolutament reals, *Lord of War* se situa en el món internacional del tràfic d'armes i suposa una profunda reflexió sobre la manca d'escrúpols dels mercaders de la guerra, i dels seus avaladors a l'ombra, els poderosos, que des de les elits polítiques i econòmiques els protegeixen i es beneficien del seu sinistre comerç. La pel·lícula explora una conseqüència poc coneguda del final de la Guerra Freda: l'enorme quantitat d'armes que, de cop i volta, va quedar disponible en els antics estats soviètics per vendre a països en conflicte (sobretot d'Àfrica). Només a Ucraïna, entre 1989 i 1992 es van robar més de trenta-dos mil milions de dòlars en armes. Cap culpable ha estat mai detingut ni processat.

El film segueix en detall els negocis del traficant d'armes Yuri Orlov (un excel·lent Nicolas Cage). A través d'algunes de les zones de guerra més

perilloses, Yuri s'enriqueix espectacularment i lluita per escapar d'un implacable agent de la Interpol, per imposar-se als seus rivals en el negoci i per procurar complaure la seva clientela més fidel i sanguinària.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol original: *Lord of War*

Direcció i guió: Andrew Niccol.

Producció: Philippe Rousselet, Andrew Niccol, Nicolas Cage, Norman Golightly, Andy Grosch i Chris Roberts.

Disseny de producció: Jean Vincent Puzos.

Director de Fotografia: Amir Mokri.

Música: Antonio Pinto.

Muntatge: Zach Staenberg.

Vestuari: Elisabetta Beraldo.

País: USA.

Any de producció: 2005.

Durada: 122 min.

Intèrprets: Nicolas Cage (Yuri Orlov); Bridget Moynahan (Ava Fontaine); Ethan Hawke (Jack Valentine); Jared Leto (Vitaly Orlov); Ian Holm (Simeon Weisz); Eamonn Walker (Andre Baptiste); Sammi Rotibi (Andre Baptiste Jr.); Shake Toukmanian (Irina Orlov); Jean-Pierre Nshanian (Anatoly Orlov) i Jasper Lenz (Gregor).

PANTALLA D'ACTIVITATS

1.- Escriviu una sinopsi del film.

2.- Confeccioneu una biografia del personatge principal, en Yuri Orlov, i assenyaleu la seva evolució professional, ideològica i personal al llarg de la història.

3.- Elaboreu un mapa dels conflictes armats del món i assenyaleu els països on Orlov, el traficant d'armes, hi manté relacions comercials.

4.- El germà de Yuri, Vitaly, pateix una greu problemàtica que queda suficientment explicada al llarg de la pel·lícula. Parleu d'aquest personatge. Com intervé Yuri en l'aparició dels problemes del seu germà? Quina visió té Vitaly del tràfic d'armes? Comenteu la seva acció final.

5.- Feu una recerca a partir d'aquestes frases: *El final de la Unió Soviètica fou l'inici de l'època més intensa del tràfic d'armes. Es va obrir el basar armamentístic.* Què va passar amb les armes soviètiques? On van anar a parar? Què van fer els traficants d'armes? I les autoritats exsoviètiques?

6.- Comenteu un altre aspecte que apareix en el film. En un moment determinat sentim: *El kalashnikov és el fusell d'assalt més utilitzat al món. És tan fàcil*

utilitzar-lo que fins i tot els nens ho poden fer, i ho fan... On es fabrica aquest fusell? Quan i per què es va començar a produir? Quins nens el fan servir?

7.- Qui és en Jack Valentine. Què fa? Què representa? Quin discurs té? Qui desfà la seva feina?

8.- En el desenllaç de la pel·lícula, Yuri dirigint-se a Valentine li diu: *El més gran traficant d'armes del món és el teu cap*. A qui es refereix?

9.- Quina valoració feu del final del film? Creieu que és excessivament pessimista? Creieu que Yuri Orlov, personatge de ficció que es basa en diversos personatges reals, és *un mal necessari* com ell mateix diu?

LLENGUATGE I TÈCNiques AUDIOVISUALS

1.- A l'inici de la pel·lícula, en el moment on apareixen els primers títols de crèdit observem un moviment lliure en grua. En què consisteix aquest moviment? Quina funció fa?

2.- També en aquests primers moment de *Lord of War* podem apreciar el recurs de la càmera subjectiva. Definiu aquest concepte i expliqueu la utilització tan original que se'n fa a l'inici de la pel·lícula. Què pretén el director amb unes imatges tan impactants?

3.- Durant tot el film, Yuri es dirigeix a l'espectador a través de la *veu en off*. En quina mena de films és molt habitual la *veu en off*? Per què creieu que es fa servir tant en aquest film?

4.- Al primer tram de la pel·lícula assistim a una espècie de *metàfora visual*: apareix un fusell automàtic amb el so de fons d'una caixa registradora. Localitzeu la imatge. Què ens vol transmetre el director? Com es posiciona ideològicament el realitzador sobre el negoci de les armes, amb aquestes imatges?

5.- En una escena del film, Vitaly, el germà de l'Orlov, dibuixa un mapa d'Ucraïna amb cocaïna. La càmera recull la imatge amb un pla zenital. En què consisteix exactament aquest tipus de pla.

6.- En determinats moments de *Lord of War* es fa servir la tècnica publicitària del *Product Placement*. Aquesta expressió s'utilitza per referir-se a una tècnica de publicitat indirecta que s'ha generalitzat arreu del món, a partir de la seva aparició als Estats Units. Com indica el seu nom, la tècnica consisteix a emplaçar productes en una història cinematogràfica o televisiva, aparentment per exigències del guió, però amb l'objectiu explícit de fer-ne publicitat, i cobrar per la seva introducció en la història. Localitzeu l'emplaçament de productes a la pel·lícula i opineu sobre aquesta forma de fer publicitat.

7.- En la primera entrevista entre Yuri i André Baptiste, el president de Libèria, la càmera fa un joc de picats i contrapicats. En el picat, la persona filmada es

situa per sota de l'horitzontal de la càmera; en el contrapicat, el subjecte filmat està per sobre de la càmera. Quina finalitat tenen aquestes angulacions en aquesta seqüència?

PANTALLA DE LECTURES

TAYLOR, PRIMER CAP D'ESTAT AFRICÀ JUTJAT PER UN TRIBUNAL INTERNACIONAL.

Charles Taylor, expresident de Libèria acusat de crims de guerra i contra la humanitat, va desafiar el Tribunal Especial de Sierra Leone — traslladat per motius de seguretat a Holanda – i no va comparèixer en el primer dia del procés judicial. La fiscalia va obrir el cas estant ell absent, amb el relat dels assassinats, mutilacions i violacions responsabilitat de Taylor.

Taylor, de 59 anys, va donar suport als rebels del Front Unit Revolucionari (FUR) de Sierra Leone per controlar les mines de diamants d'aquest país i aconseguir el seu control en una guerra civil (1991-2002), que va causar uns 300.000 morts.

El judici contra Taylor, descendent d'esclaus alliberats (lliberts) amb els quals els Estats Units van fundar el país al segle XIX (fou escollit president de Libèria el 1997 i expulsat de Monròvia el 2003), presenta reptes considerables. Mai va trepitjar Sierra Leone, escenari dels crims que se li imputen. No obstant, el fet d'haver optat per una seu territorial a l'estranger i a les dependències de la Cort Penal Internacional per no desestabilitzar una zona molt convulsa, és segurament la demostració de la influència que encara conserva.

A Charles Taylor se li imputen uns càrrecs que fan posar la pell de gallina, com l'ús de nens soldat o les violacions en grup de dones i nenes. Però allò que diferencia els mètodes de Taylor dels d'altres autòcrates és la minuciositat i la crueltat de les seves accions, segons diu el fiscal, Stephen Rapp.

Menors des de vuit anys drogats i forçats a contemplar mutilacions de civils que perdien braços, cames i orelles per aprendre-ho a fer després ells. Nens que aniquilaren els seus familiars i que ara són adults que no poden tornar als seus pobles. Nens que no tingueren infantesa i han perdut el seu futur. I després les violacions. Perpetrades durant dies, en sèrie i sense distinció d'edat, moltes de les víctimes van morir després dels assalts. En conjunt, una espècie de maniobra sagnant per controlar les mines de diamants de Sierra Leone, controlar el poder i apropiar-se dels recursos naturals del país envaït.

La violència d'una vida:

1948: Neix a Libèria

1980: Després d'estudiar als Estats Units torna a Libèria per treballar amb el president Samuel Doe. El 1983, fuig cap als Estats Units, on és detingut, acusat de malversació de fons.

1985: Escapa de la presó i torna a l'Àfrica.

1989: Encapçala una rebel·lió contra Doe.

1991: Comença la rebel·lió a Sierra Leone del Front Unit Revolucionari finançada per en Taylor.

1996: Guerra Civil a Libèria: 200.000 morts.

1997: Taylor és escollit president de Libèria.

1997: Rebel·lió contra Taylor a Libèria.

2003: Fuig a Nigèria i és acusat de crims a Sierra Leone.

2006: Traslladat a l'Haia per ser jutjat al Tribunal Especial per a Sierra Leone.

2007: S'inicia el judici.

Isabel Ferrer. "Taylor, primer jefe de Estado africano juzgado por un tribunal internacional". *El País*. 5-6-2007. Traducció i adaptació CinEscola.

Activitats

- 1.- Quines semblances té el dictador de Libèria Taylor amb el personatge d'Andre Baptiste, del film *Lord of War*?
- 2.- On és Sierra Leone? Elaboreu un informe sobre aquest país: extensió, història, ètnies, demografia, riqueses naturals...
- 3.- Amb quina intencionalitat es va fundar l'estat de Libèria? Quina ha estat la seva trajectòria sociopolítica? A què es deguda l'abundància de règims polítics africans que no respecten ni els drets humans ni els principis democràtics?

EL NEGOCI DE LES ARMES LLEUGERES

Quin és el problema? Des que va finalitzar la Segona Guerra Mundial, uns 30 milions de persones han mort en diferents conflictes armats, 26 milions d'elles a conseqüència de l'impacte d'armes lleugeres. Aquestes armes, i no els grans bucs o els sofisticats avions de combat, són per tant les responsables materials de quatre de cada cinc víctimes, que en un 90% també han estat civils. El caràcter intern i d'enfrontament civil de la major part dels conflictes contemporanis i la crueltat de les xifres citades posen de manifest les nefastes conseqüències del comerç d'aquestes armes al món. Tot i que representen una part poc significativa del volum total del comerç mundial d'armaments, el seu baix cost les posa a l'abast d'una gran quantitat de persones per ser usades en guerres civils i en conflictes ètnics, o amb finalitats il·lícites criminals,

augmentant la inseguretat de les ciutats i rearmant tota mena de bandes, grups paramilitars, màfies, clans i escamots.

Què són les armes lleugeres? Seguint la definició establerta per Nacions Unides a través del seu Panell d'Experts Governamentals, per armes lleugeres s'entén normalment tot tipus d'armes convencionals que puguin ser transportades per una persona o per un vehicle lleuger, i es poden dividir en *armes petites*, dissenyades per a ús personal (revòlvers i pistoles, rifles i carrabines, metralladores lleugeres, rifles d'assalt i metralladores de petit calibre), i *armes lleugeres* dissenyades per a l'ús de diverses persones (metralladores pesades, llançagranades, canons antiaeris portàtils, canons anticarro, llançadors portàtils, míssils contracarro).

Quina és la magnitud del problema? Es calcula que al món hi ha un arsenal de 600 milions d'armes de foc, a les quals caldria afegir altres milions d'armes a disposició dels cossos policials i de seguretat. Des de la seva invenció el 1947, s'han produït uns 70 milions de *kalashnikov* (AK-47), l'arma lleugera per excel·lència, utilitzada a 78 països i fabricada en 14. En alguns, com els Estats Units, cada any surten al mercat més de quatre milions d'armes, un milió de les quals són d'importació, i pot ser que hi hagi més armes que persones.

Quins països produeixen armes lleugeres? En el passat, gran part d'aquest arsenal era subministrat per les dues grans potències militars, Estats Units i l'exURSS, a vegades per interessos purament comercials o com a part de la seva estratègia de rearmar els seus aliats. Avui dia, no obstant això, el nombre de països que subministren aquest tipus de materials ha augmentat, amb la qual cosa s'incrementa no només el material posat a la disposició dels compradors, sinó la dificultat de controlar aquest tràfic. UNIDIR ha identificat almenys 300 companyies de 52 països que el 1994 fabricaven armes lleugeres. D'aquests, 22 eren del Sud i produïen sota llicència, i 16 també n'exportaven. Alguns dels principals productors actuals són Alemanya, Àustria, Bèlgica, Brasil, Bulgària, Xina, Egipte, Estats Units, França, Israel, Polònia, Regne Unit, Romania, Rússia, Singapur i Sud-Àfrica. Estats Units és el principal productor i exportador mundial.

Quant costen?- Encara que no es coneix exactament el valor de la producció i comerç d'armes petites i lleugeres, s'ha detectat un augment considerable del seu import des del final de la Guerra Freda, i alguns analistes calculen que la seva exportació pot tenir un valor superior als 6000 milions de dòlars anuals, és a dir, una vuitena part del valor total del comerç armamentístic. En aquest negoci és especialment preocupant la dimensió que ha adquirit la producció i comerç de munició, element imprescindible per al funcionament de les armes lleugeres. Estats Units n'és el principal productor, encara que Rússia i els països de l'Est europeu s'estan mostrant molt actius en els últims anys. La indústria europea produeix el doble o el triple de la seva pròpia demanda, amb un ritme anual d'entre 1.000 i 2.000 milions de cartutxos.

Quines són les conseqüències?- Les conseqüències d'aquesta proliferació d'armes lleugeres són nombroses i incideixen en els contextos polítics, econòmics, socials i culturals dels països afectats. L'ús d'armes lleugeres està

estretament vinculat al caràcter intern dels conflictes actuals. Entre el 1990 i el 1995 van morir 3,2 milions de persones en aquest tipus d'enfrontaments armats. La proliferació d'armes lleugeres automàtiques ha multiplicat els punts de violència del planeta, ha facilitat aquesta tremenda letalitat dels conflictes, els ha allargat en el temps i els ha fet més difícils de tractar. D'altra banda, quan en una guerra s'acumulen centenars de milers o milions d'armes, la pau queda després hipotecada per aquest arsenal, una part del qual és posteriorment desviat i aprofitat per grups terroristes, paramilitars, escamots, grups criminals, ciutadans privats o cossos privats de seguretat. Les armes canvien de destinataris, però la seva quantitat no disminueix. La proliferació d'armes lleugeres en mans de civils incrementa les possibilitats que s'utilitzin en qualsevol enfrontament humà. Això explica, per exemple, que un jove nord-americà tingui dotze vegades més possibilitats de morir a trets que qualsevol jove europeu. Tant el període de guerra com la posterior inseguretat derivada de l'ús il·lícit i indiscriminat de l'armament generen una autèntica cultura de la violència i un foment de les posicions extremistes en les societats de molts països, molt difícils de combatre si no és a través de mesures estructurals que permetin superar els motius de fons d'aquestes expressions de violència.

CanalSolidari.org

Activitats

- 1.- Com podem definir les armes lleugeres?
- 2.- Quin és el gran perill d'aquestes armes ?
- 3.- Quina relació hi observeu entre el que es diu en aquest text que acabem de llegir i la història que se'ns explica al film *Lord of War*?
4. Quin és el principal productor d'armes lleugeres del món? Té, aquest fet, algun conseqüència per als seus mateixos habitants?
- 5.- Investigueu si a Espanya es fabriquen i s'exporten armes lleugeres.

AJUTS PÚBLICS A EMPRESES AMB PRODUCCIÓ MILITAR

La Generalitat de Catalunya impulsa, a través de subvencions, el desenvolupament de la indústria aeronàutica, un sector on conviuen l'aplicació civil amb la militar. Les empreses utilitzen un percentatge d'aquesta dotació econòmica per desenvolupar i fabricar productes que poden acabar a mans dels exèrcits. Algunes d'aquestes empreses, de fet, són clients del Ministeri de Defensa, segons denuncia l'organització *Justícia i Pau*.

Iveco España va rebre subvencions en el període 1997-2006, per valor de 219.000 euros. Aquesta empresa fabrica els blindats *Centaurus* i el remolc de transport de l'obús de 155 mil·límetres per al Ministeri de Defensa. Un portaveu de la companyia va manifestar que *aquesta firma no en té res de militar* i que, en la seva seu de Barcelona, només desenvolupa motors de propulsió amb gas.

L'empresa Indra, d'electrònica i sistemes de navegació alta tecnologia, participa en la majoria de grans projectes armamentístics espanyols i europeus, assenyala *Justícia i Pau*. De la Generalitat ha rebut un milió d'euros. El Ministeri de Defensa li ha adjudicat, per exemple, 14,37 milions d'euros, per fabricar avions no tripulats amb destinació a Afganistan.

Cimsa Ingeniería de Sistemas, S.A., que subministra material de defensa —concretament fabrica paracaigudes—, i Indústries Puigjaner són proveïdors del grup europeu d'aeronàutica EADS en la producció de l'avió de combat europeu EF-2000.

En gairebé tots els casos, la relació d'aquestes empreses amb el sector de l'armament és indirecta. En el sentit que no fabriquen pistoles o fusells, sinó altres productes per a les forces armades. Un portaveu del Departament d'Innovació va rebutjar de forma rotunda que el govern català promocioni, directament o indirecta, la indústria de l'armament. *És com si donéssim ajut a una empresa tèxtil i aquesta empresa confeccionés roba per a soldats*, va justificar un portaveu del departament.

Jesús García "Justícia i Pau pide suprimir ayudas a empresas con producción militar" El País 14-11-07. Traducció i adaptació de CinEscola.

Activitats

1. Valoreu l'existència de *grans projectes armamentístics espanyols i europeus*.
2. Què caldria que fes la Generalitat per evitar que uns diners concedits per a la innovació industrial anessin a parar a la indústria armamentística?
3. Que n'opineu de la resposta del portaveu del Departament d'Innovació?

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir

- El tràfic d'armes internacional i les seves conseqüències.
- La passivitat dels organismes internacionals i dels estats democràtics en el comerç d'armes.
- Les connexions del poder polític i econòmic en el tràfic d'armes.
- La necessitat de ser actius en la cultura de la pau.

- El final de la Guerra Freda i l'ensorrament del sistema soviètic.
- Els règim polítics antidemocràtics i el comerç d'armes.
- El cinema com a element de sensibilització.

Objectius formatius

- Aproximar-se al coneixement de l'estructura del comerç internacional d'armes.
- Valorar la necessitat de ser actius en la cultura de la pau.
- Observar les relacions entre les esferes internacionals de poder polític i econòmic per una banda, i el desencadenament dels conflictes bèl·lics, per una altra.
- Conèixer els diferents recursos expressius del cinema.
- Conèixer el procés històric del països de l'antic bloc soviètic.
- Analitzar els règims dictatorials del continent africà i descobrir les causes de la seva existència.
- Reflexionar sobre la responsabilitat social de les empreses a l'hora de fabricar i comercialitzar diferents productes.

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre les qüestions de comprensió i del llenguatge audiovisual de forma reflexiva i interessada.
- Capacitat per relacionar i entendre les diferents problemàtiques plantejades en el film
- Identificar els temes i subtemes de la pel·lícula.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les feines proposades.

WEBS I ALTRES REFERÈNCIES

Web oficial (Espanya) del film *Lord of War* :

www.sonypicturesreleasing.es

Web oficial (USA):

www.lordofwarthemovie.com

Proposta didàctica CinEscola sobre el film *Cidade de Deus* (2002) de Fernando Meirelles.

www.cinescola.info/cine23.html

Proposta didàctica de CinEscola sobre el film *The Constant Gardener* (*El jardinero fiel*) (2005) de Fernando Meirelles.
www.cinescola.info/0607/cine34.html

Proposta didàctica de CinEscola sobre el film *Turtles Can Fly* (*Las tortugas también vuelan*) (2004) de Bahman Ghobadi
<http://www.cinescola.info/0708/cine40.html>

Proposta didàctica de CinEscola sobre el film *Blood Diamond* (*Diamante de sangre*) (2006) d'Edward Zwick
<http://www.cinescola.info/0809/cine46.html>

<http://www.pangea.org/unescopau/img/educacion/fichas/fi08.pdf>

<http://www.terrificabras-filosofia.cat/cat/informacio2.asp?ID=18929>

<http://www.canalsolidari.org/web/>

Ambròs, A. ; Breu, R.(2007) *Cinema i Educació*. Barcelona: Graó.

Ferrer, I. "Taylor, primer jefe de Estado africano juzgado por un tribunal internacional". *El País*. 5-6-2007.

García, J. "Justicia i Pau pide suprimir ayudas a empresas con producción militar" *El País* 14-11-07.